

Даница Андрејевић

ПОЕТИКА РУГОБЕ

ЈАРА РИБНИКАР: МОЋ ЖИВОТА, БИГЗ - Јединство, Београд, Приштина 1984.

Нова књига Јаре Рибникар, плодног и врсног писца („Иду дани, ноћи, дани“, „Деветог дана“, „Ларго“, „Међу нама“, „Недовршени круг“, „Зашто вам је унакажено лице“, „Бакаруша“, „Победа и пораз“, „Ти“, „Ја, ти, ми“, „Јан Непомуцки“, „Привиђања“, „Кратко београдско пролеће“, „Живот и прича“) жесток кроки о људској патњи оних са дна, божјих људи, попут „Понижених и увређених“ Достојевског. На изузетно суптилан начин аутор се спушта у саму тамницу живота, у хад мука, истражујући сушту пуну судбину својих ликова у записима — лопова, проститутки, наркомана, убица, дакле „рубних“ људи.

Књига је, у ствари, збирка три дуже приче, готово новеле, и четири краће, готово цртице — „Почело је под мостом“, „Милојева смрт“, „Моћ живота“, „У четвртак“, „Разно“, „Писмо“, и „Поштовани уредници“. У њима, књижевно сугестивно и људски лудично, Рибникарева открива свет таме, сензибилитет примитивне свести и расцветавње „двећа зла“ творећи, наравно пројцирану кроз властиту призму и аксиолошку нарав прозе, својеврсну бодлеровску поетику ругобе. Чини то стилем у коме „прсне реч као чаша“ у исповести њених јунака, у коме прсне живот као прича. Својеврсна сила живота и неуништивост ег-

зистенције и у највећим низинама духа и свести чине ову књигу занимљивом, већ и по моћи иницијације писца у такве врсте судбина. Посредно, јер Рибникареву можемо сврстати у реалистичке писце (овде чак натуралистичке, веристичке) осећамо како куља бесмисао апсурда и космичке димензије људске несреће.

Књигом проговара галерија људи што живе у тескоби, страдавању, мучнини, напетости, отуђености и раздешености. Муче их неуслишене жеље, мимоиђена хтења, промашени животи, беда и владавина случаја. Злочинци постају и они најневинији, благи, осећајни, чији је живот вечито ходање по затегнутој жици а само их корак дели од провалије. Јунаци Јаре Рибникар носе своје распеће у крвавом кругу патње и тај *circulum viciosus* не могу да реше ни иследници, ни судије, ни психолози, ни рођаци. Дубока алијенација људи који су прешли демаркациону линију друштвених и људских норми чини од њих безумнике чији крик досеже до онтужбе таквог живота. У њиховим престрављеним шапатима и исповестима крије се стравичан урлик ругобног живота недостојног човека. Заједно са њима, Јара Рибникар силази у тамницу живота, у гротло патње и каљугу свести, откривају-

ћи нагон крви и ослушкујући реквијем злочинаца и незадовољника у музи приземног трајања. Испод исполинског жрвња живота ови људи излазе с остацима душе и тела, огрнути драстичним црнилом својих злодела. Неки од њих су опаки, али неки нису морали и нису смели постати такви, поручује аутор. Зато она говори оно што човек човеку има, треба и сме да каже да би на свету постојала хуманост, разумевање, љубав.

Местимице, аутор се бори са метаболизмом зла, менталном и физичком суровошћу Балканаца који и у великом граду и онајвише у њему не налази себе, те у магми плитког живљења тражи истинске дубље мисли, над рушевинама живота било какав смисао. Може се рећи да сила живота ипак триумфује над елементарним мраком људске судбине, да ипак поетика живота проговара кроз странице ове књиге. Бројгеловска природност, хад сопствене беде, унутрашња самоубиства и безнадна духовна пустиш ових ликова, кобна жуч и аморалност у безваздушном простору патње ипак су само реиницијације аутентичног живо-

та. Исповести њених јунака су узбудљиве, изгоне из себе властиту радијацију уметничке речи. Један од ових казивача, јер су све сторије презентиране у првом лицу, ће рећи: „Ја ћу вам издиктирати у машину један комад живота, одваљен као велико парче лигнита, рецимо. Ето, тако ми то личи“. У литерарном смислу такође може да заличи да су ове приче диктиране у писаћу машину, сурове и да је писац мало радио да артизмом добију оригинално обележје. Све и да је тако, ово парче гранита из књиге Јаре Рибникар „Моћ живота“ треба примити као вредно небрушено комађе литературе, као стваралачки поступак који тако радо користе савремени писци јер се показао животним и елементарно мудрим — сетимо се само Драгослава Михајловића и његове Петрије или Жике Курјака.

Уколико поверујемо речима Бранка Миљковића који рече да лепе песме бестидно лажу, можемо казати да су ружне приче истините. Једнако истините колико је силна моћ живота што пулсира из литературе Јаре Рибникар.